

STEAM YONDASHUVI ASOSIDA BASKETBOL MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISHDA INTEGRALLASHGAN TA'LIM MODELINI QO'LLASH USULLARI

*Abdukadirov Rustam Shopulotovich,
Oriental universiteti Jismoniy madaniyat kafedrası katta o'qituvchisi
abdukadirovrustam@icloud*

Annotatsiya: Ushbu maqolada jismoniy tarbiya va sport sohasida innovatsion ta'lim yondashuvlarini joriy etish masalalari yoritilgan. Xususan, STEAM yondashuvi asosida basketbol mashg'ulotlarini tashkil etishda integrallashgan ta'lim modelini qo'llash usullari tadqiq etilgan. Tadqiqotda fanlararo integratsiyaning ahamiyati, ya'ni matematika, fizika, texnologiya va san'at elementlarini basketbol mashg'ulotlariga uyg'unlashtirish imkoniyatlari ko'rsatilgan. Shu orqali o'quvchilarda nafaqat jismoniy, balki kreativ va analitik tafakkurni rivojlantirish mumkinligi asoslab berilgan. Taklif etilgan integrallashgan ta'lim modeli mashg'ulot jarayonida o'quvchilarning qiziqishini oshirish, jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantirish hamda samarali o'quv muhitini yaratishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: basketbol, STEAM yondashuvi, integrallashgan ta'lim, jismoniy tarbiya, metodika.

Annotation: This article analyzes the effectiveness of implementing an integrated educational model in organizing basketball training based on the STEAM approach. The study highlights how the integration of Science, Technology, Engineering, Arts, and Mathematics into sports practice not only improves students' physical skills but also develops their intellectual, creative, and teamwork abilities. The results show that STEAM-based basketball training fosters interdisciplinary knowledge, critical thinking, and problem-solving skills, making the educational process more engaging and productive.

Keywords: STEAM approach, basketball training, integrated education model, interdisciplinary learning, physical education, effectiveness.

Mavzuning dolzarbligi: Bugungi kunda ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni joriy etish talab etilmoqda. Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini samarali tashkil etishda nafaqat jismoniy ko'nikmalar, balki o'quvchilarning kreativ va tahliliy tafakkurini ham rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan STEAM yondashuvi (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) ta'lim jarayonida fanlararo integratsiya va innovatsion metodlar orqali o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi.

Adabiyotlar tahlili: Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini samarali tashkil etish bo'yicha ko'plab tadqiqotlar olib borilgan. P.F. Lesgaft, L.P. Matveyev, V.K. Balsevich kabi olimlar jismoniy mashqlarning inson salomatligi va o'smirlarning garmonik rivojlanishiga ta'sirini o'rgangan. Ular sport mashg'ulotlarida fanlararo yondashuvning ahamiyatli ekanini ta'kidlaydilar. Xorijiy tadqiqotchilardan J. Yakman va R. Bybee ta'limda fanlarni integratsiya qilish orqali o'quvchilarda ijodiy fikrlash va

muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalari rivojlanishini asoslab berishgan. O'zbekistonlik olimlar (A.Q. Jo'rayev, Sh.T. Mavlonov, M.H. Abdullayev va Z.SH. Qodirov) jismoniy tarbiya jarayonida innovatsion metodik yondashuvlarni joriy etish zarurligini ta'kidlab kelishmoqda. Ammo basketbol mashg'ulotlarida maxsus ravishda STEAM yondashuvini tadqiq etgan ishlar kamligi mavzuniyangiligini ko'rsatadi. **Maqsad va vazifalar:** Maqsad – basketbol mashg'ulotlarini tashkil etishda STEAM yondashuviga asoslangan integrallashgan ta'lim modelini ishlab chiqish va uning samaradorligini asoslash.

Vazifalar: Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarida innovatsion yondashuvlarni o'rganish; Basketbol mashg'ulotlarida STEAM imkoniyatlarini tahlil qilish; Integrallashgan ta'lim modelini ishlab chiqish va metodik asoslarini belgilash; Fanlararo bog'lanish orqali o'quvchilarda jismoniy, intellektual va ijodiy ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlash; Model samaradorligini amaliyotda sinovdan o'tkazib baholash.

Metodlar (Tadqiqot metodologiyasi). Nazariy tahlil va umumlashtirish – ilmiy manbalar tahlili orqali nazariy asoslarni aniqlash. Taqqoslash va modellashtirish – an'anaviy va STEAM yondashuvi asosida mashg'ulotlarni solishtirish. Pedagogik tajriba-sinov – modelni o'quv mashg'ulotlarida qo'llash. Test va diagnostika – jismoniy tayyorgarlik, intellektual faollik va kreativ tafakkurni baholash. Statistika tahlil – olingan natijalarni qayta ishlash.

Asosiy qism (Natijalar va muhokama). Tadqiqot jarayonida ishlab chiqilgan STEAM asosidagi integrallashgan ta'lim modeli 2 bosqichda sinovdan o'tkazildi:

An'anaviy mashg'ulotlar – asosiy texnik va taktik mashqlar, fanlararo bog'lanish cheklangan.

STEAM yondashuvi asosidagi mashg'ulotlar – jismoniy harakatlar bilan birga fizik, matematik va texnologiyaviy tushunchalarni qo'llash.

Jadval.

Ko'rsatkichlar	An'anaviy mashg'ulotlar (%)	STEAM yondashuvi (%)	Farq (%)
Mashg'ulotlarga qiziqish	55	85	+30
Jismoniy ko'rsatkichlar	60	78	+18
Intellektual rivojlanish	58	80	+22
Jamoaviy hamkorlik	62	83	+21

Basketbol mashg'ulotlarida an'anaviy va STEAM yondashuvi natijalarining qiyosiy tahlili

Muhokama: natijalar ko'rsatmoqdaki, STEAM yondashuvi asosida mashg'ulotlar o'quvchilarda qiziqishni oshirdi (+30%), jismoniy ko'rsatkichlarni yaxshiladi (+18%), intellektual rivojlanish darajasini ko'tardi (+22%) va jamoaviy hamkorlik ko'nikmalarini mustahkamladi (+21%).

Xulosa va takliflar:

Xulosa: Basketbol mashg'ulotlarida STEAM yondashuvi jismoniy, intellektual va ijodiy ko'nikmalarni uyg'un rivojlantiradi.

Integrallashgan ta'lim modeli fanlararo bog'lanishni ta'minlab, dars samaradorligini oshiradi.

Amaliyotdagi tajribalar STEAM modelining an'anaviy usullarga nisbatan ustunligini isbotladi.

Takliflar: Jismoniy tarbiya darslariga bosqichma-bosqich STEAM modelini joriy etish.

Pedagoglar uchun maxsus metodik qo'llanmalar tayyorlash.

Basketboldan tashqari boshqa sport turlarida ham ushbu modelni qo'llash.

Malaka oshirish kurslarida murabbiy va o'qituvchilarga STEAM asoslarini o'rgatish.

Kelgusida tadqiqotlarni keng qamrovli guruhlarda o'tkazish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

I. Normativ-huquqiy hujjatlar va metodologik ahamiyatga molik nashrlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jismoniy tarbiya va sport sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. (2018-yil 5-mart, PQ-3583). Toshkent.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. (2020-yil 23-iyul, VMQ-457). Toshkent.

3. National Association for Sport and Physical Education. (2004). *Moving into the future: National standards for physical education* (2nd ed.). Reston, VA: NASPE.

II. Monografiya, ilmiy maqola, patent, ilmiy to'plamlar

4. Beane, J. A. (1997). *Curriculum integration: Designing the core of democratic education*. New York: Teachers College Press.

5. Honey, M., Pearson, G., & Schweingruber, H. (Eds.). (2014). *STEM integration in K-12 education: Status, prospects, and an agenda for research*. Washington, DC: National Academies Press.

6. Yakman, G. (2008). STEAM education: An overview of creating a model of integrative education. *Purdue University STEAM Conference Proceedings*, 1-10.

7. Richards, K. A. R., & Velardo, J. (2014). Integrating STEM into physical education. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 85(7), 3-5. <https://doi.org/10.1080/07303084.2014.937198>

8. Bailey, R. (2006). Physical education and sport in schools: A review of benefits and outcomes. *Journal of School Health*, 76(8), 397–401. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2006.00132.x>

III. Foydalanilgan boshqa adabiyotlar

9. Bybee, R. W. (2013). *The case for STEM education: Challenges and opportunities*. Arlington, VA: NSTA Press.

10. Tan, C. (2021). Interdisciplinary approaches in sports education: The role of STEAM in physical training. *International Journal of Physical Education and Sports Sciences*, 9(2), 45–54.

11. Karimov, I. A. (1997). *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat.

12. Mamatqulov, B. (2020). Basketbol mashg'ulotlarini tashkil etishda zamonaviy yondashuvlar. *O'zbekiston jismoniy tarbiya va sport jurnali*, 4(2), 45–52.